

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

Верховенство права для захисту довкілля

ВИТОКИ ЕКОЦИДУ: СПРАВА В'ЄТНАМУ

Фото: wikipedia.org

Витоки екоциду: справа В'єтнаму

Термін "екоцид" вперше був використаний під час війни у В'єтнамі для опису навмисного завдання шкоди довкіллю під час конфлікту. Багато технологій, що завдали шкоди навколишньому середовищу, були розроблені США з метою зруйнувати Шлях Хо Ши Міна - лабиринтну мережу шляхів, якими люди та матеріали переміщувалися з Північного В'єтнаму до бойових дій на Півдні. Це включало перше широке використання хімічних гербіцидів у війні, які розпилювали з C-123 з метою запобігти прикриттю ворожих військ, а також перше військове застосування технологій зміни погоди, зокрема засівання хмар для створення потоків дощу з метою заболочення комбатантів. Повернення до цих подій показує, як протистоячі сторони використовували силу природи різними способами, що суттєво вплинуло на результати війни.

Армія Північного В'єтнаму вдалося використовувати ландшафти стратегічно для маскуванню, в той час як військам США потрібна була видимість, щоб зрозуміти плани ворога. «Стежка» є передостаннім прикладом цієї стратегії: вона зигзагами пролягала тисячі кілометрів через високі гірські вершини до мокрих задуршливих джунглів і відкритих курних рівнин, таємно переміщуючи майже мільйон солдатів і величезну кількість припасів для зміцнення пов'язаних з комуністами сил на Півдні. Хоча назва викликає в уяві бачення єдиної стежки в джунглях, насправді «Стежка» була складною мережею доріг, мостів, ланцюгів постачання та складів, які змінювалися в часі та просторі.

Елітна військова група в Північному В'єтнамі, яка стала відомою як «Підрозділ 559», розпочала дослідження шляху, що веде на південь, починаючи з 1959 року. Вони дотримувались девізу: «ходіть без слідів, готуйте без диму, спілкуйтеся без звуку» (đi không, nấu, nấu không thấy, nói không tiếng). Члени «підрозділу 559» доставляли їжу та боєприпаси між станціями живим ланцюгом, проходячи в середньому близько шести миль на день пішки в 1960 році. Невдовзі рюкзаки поступилися місцем велосипедам із кошиками, що збільшило швидкість і вагу транспортування до 700 фунтів за одну поїздку.

Починаючи з 1963 року, «Стежка» просунулася на захід через Лаос і тепер могла обслуговувати моторизований рух. Армія Північного В'єтнаму знайшла геніальні способи маскувати свої пересування: вони розвішували кошики з рослинами в горщиках уздовж відкритих стежок у рідкісних місцях, прив'язували важкі камені до бамбукових гілок, щоб згинати їх поперек доріг, як тунель, а в деяких місцях цілі нові ліси були навмисно висаджені вздовж доріг. Відповідальний за ці дії генерал сказав, що його метою при розробці розширеної «Стежки» було скористатися «погодою, рельєфом і гармонією серед наших людей» (thiên thời, địa lợi, nhân hoà). До середини 1960-х тисячі миль місцевості могли обслуговувати сотні вантажівок на день.

Оскільки президент Джонсон виключив використання наземних бойових сил в Лаосі, військова кампанія США, спрямована на припинення функціонування «Стежки», в основному проводилася з повітря. Це призвело до найбільшої операції з «повітряного перекриття» в історії людства. США сподівалися на "географічну розвідку", включаючи роботу ґрунтознавців, які створили карти зчеплення для південного Лаосу, щоб зрозуміти пори року та місця, де можуть рухатися транспортні засоби.

Починаючи з 1965 року, повітряні удари США були спрямовані на уповільнення руху поставок шляхом бомбардування мостів і проміжних станцій. Інші підходи включали операцію «Ranch Hand», спрямовану на широке розпилення гербіцидів, щоб «відкрити» покрив джунглів. До середини 1966 року було підраховано, що 200 000 галонами гербіцидів було залито 1500 км доріг.

Інша схема, що отримала кодову назву "Проект Commando Lava", була спрямована на дестабілізацію ґрунту на «Стежці». Паперові мішки, наповнені секретними хімічними сумішами, викидали з літаків кілька місяців, але безрезультатно.

Подальша схема зміни погоди, відома як операція "Попай", була розроблена та застосовувалася протягом 1967–1972 років. Її метою було доповнення високих хмар йодистим сріблом, щоб створити дощ та уповільнити рух на «Стежці».

У післявоєнні роки різні маршрути, стежки майже не використовувалися, а повоєнні наслідки розглядалися лише частково. У В'єтнамі та Лаосі поля, всіяні нерозірваними боеприпасами, досі регулярно вбивають і калічать нічого не підозрюючих фермерів і дітей. Резервуари діоксину зберігаються в ґрунті, особливо навколо колишніх авіабаз США. Довгострокова рекультивація цих ділянок почалася лише в останні кілька років, що вказує на масштаби проблем, пов'язаних із зменшенням впливу війни на навколишнє середовище. І, незважаючи на відважні зусилля багатьох юристів-міжнародників, і незважаючи на жакликий приклад В'єтнаму, екоцид досі не визнається забороненою діяльністю під час конфлікту.

Фото на титульній: розпилювання гербіцидів американським військовим гелікоптером, Wikipedia.org